

Nyheter Krigen i Ukraina

Flystyrt, gift og fall: Politiske rivaler lever farlig i diktaturer

Det er mange måter å ta livet av politiske fiender på. Dersom Jevgenij Prigozjin ble drept i en flystyrt, er han bare den siste i en ganske lang rekke.

Kristoffer Rønneberg

Forvridde metallrester lå spredt utover bakken. Noen av delene var store nok til at man kunne skjønne at de tilhørte et fly som hadde styrtet. Andre var små nok til at man skjønnte at flyet hadde truffet bakken med en voldsom kraft.

Blant dem som trolig ble drept: en militær leder som inntil nylig hadde sittet svært tett på den mektige lederen i hovedstaden. En mann som rådet over såpass mange soldater at han utgjorde en maktfaktor i seg selv. Lenge hadde han vært en lojal støtte-spiller. Men så skar det seg. Han prøvde å utfordre lederen. Da mytteriet feilet, hadde han ikke lenge igjen å leve. Trolig satt han i flyet da det styrtet. Trolig ble han drept idet flyet traff bakken.

Datoen var 13. september 1971. Militærlederen som trolig ble drept den dagen, het Lin Biao. En lojal nummer to i det kinesiske kommunistpartiet. Lenge hadde han vært utpekt til å overta etter den aldrende diktatoren Mao Zedong. Men så kom han trolig på kant med sjefen. Kanskje prøvde han å kuppe makten. Han skal ha forsøkt å flykte til Sovjetunionen da flyet hans styrtet i det østlige Mongolia.

Tjent med usikkerheten. Parallellene er mange til det som skjedde i Russland denne uken. Wagner-sjef Jevgenij Prigozjin skal ha vært blant de omkomne da et privatfly styrtet like utenfor Moskva onsdag ettermiddag. To måneder tidligere hadde han forsøkt å gjøre opprør mot den russiske militærledelsen, noe som fikk president Vladimir Putin til å

1971

Militærlederen som trolig ble drept 13. september 1971, het Lin Biao. Han kom han trolig på kant med sjefen.

Parallellene er mange til det som skjedde i Russland denne uken.

se svekket ut.

Det er fortsatt ikke endelig bekreftet at Prigozjin faktisk befant seg i flyet, eller at han faktisk er død. Hvorfor flyet styrtet, er heller ikke endelig bekreftet. Mange ser en sammenheng mellom opprøret og flystyrten. Russiske myndigheter, derimot, retter pekefingeren mot Ukraina. President Volodymyr Zelenskyj avviser dette.

Putin er tjent med usikkerheten. Det var også Mao i tiden etter at Lin Biao døde. Offisielt styrtet flyet i Mongolia fordi det gikk tom for drivstoff. Men folk har fantasi.

Ved å så tvil om hva som faktisk skjedde, kan en diktator oppnå to ting: For det første slipper han å ta ansvar. For det andre er det få signaler som kan være tydeligere enn et fly i fritt fall før det kræsjer i bakken.

FN-sjefen blant de drepte. Politisk bekvemmelige flykatastrofer er ikke noe nytt. Her er noen eksempler - med et klart forbehold om at noen av dem naturligvis

kan være snakk om ulykker og ikke politisk motiverte drap:

→ 1945: Den indiske frigjøringslederen Subhas Chandra Bose er trolig blant de drepte etter en flystyrt i Taiwan. Bose hadde mange fiender i Vesten og i India, fordi han samarbeidet med Japan og Nazi-Tyskland.

→ 1961: FNs generalsekretær, svenske Dag Hammarskjöld, dør i en flystyrt i dagens Zambia. En FN-rapport konkluderte i 2017 med at flyet trolig ble skutt ned. Hammarskjöld var i Afrika for å forsøke å megle frem en fred i Kongo.

→ 1986: Samora Machel, mannen som grunnla det moderne Mosambik, dør etter at flyet hans kræsjer i Sør-Afrika. Etterforskningen blir raskt dysset ned, og i Mosambik tror mange fortsatt at sørafrikanske myndigheter forårsaket flystyrten.

→ 1988: Pakistans president, general Muhammad Zia-ul-Haq, er blant de drepte etter en flystyrt i den pakistanske Punjab-provinsen. USAs daværende am-

bassadør til landet, Arnold Lewis Raphel, blir også drept. Mistankene rettes i svært ulike retninger - fra Sovjetunionen til CIA og pakistansk etterretning. → 1994: To presidenter dør i samme flykatastrofe. Juvénal Habyarimana og Cyprien Ntaryamira er statsledere i henholdsvis Rwanda og Burundi idet flyet deres blir skutt ned i den rwandiske hovedstaden Kigali. Begge tilhørte den etniske gruppen hutu. Episoden utløser et folkemord i Rwanda, der minst 500.000 personer fra tutsi-befolkningen blir drept i løpet av noen få måneder.

Kuler, gift og høye fall. Dersom Prigozjin faktisk døde i onsdagens flystyrt, er han altså den siste i en lang rekke. Han er i så fall også langt fra den første Putin-utfordreren som møter en ublid skjebne.

I de 23 årene som er gått siden Putin kom til makten, er en rekke rivaler - reelle, antatte og potensielle - blitt forgiftet, skutt eller

Personell frakter bort en likpose ved vraket av det som antas å være Jevgenij Prigozjins privatfly, i Tver-regionen i Russland 24. august.

Foto: Marina Lystseva, Reuters/NTB

⚡ Jevgenij Prigozjin var lenge tett knyttet til Vladimir Putin. Her viser han presidenten rundt på fabrikk sin, der han blant annet laget skolemat, i 2010. Foto: Alexei Druzhinin, AP/NTB

drept etter å ha falt fra store høyder. Noen eksempler:

2003: Politikeren **Sergej Jusjenkov** blir skutt og drept. Jusjenkov hevdet å kunne bevise at russiske myndigheter sto bak bombing av en boligblokk i Moskva fem år tidligere.

2006: Journalisten **Anna Politkovskaja** var kjent for sin kritiske røst. Hun ble funnet skutt og drept like ved leiligheten sin i Moskva.

2006: Regimekritikeren **Aleksandr Litvinenko** blir forgiftet med tungmetallet polonium og dør på et sykehus i London.

2015: Tidligere visestatsminister **Boris Nemtsov** blir skutt fire ganger i ryggen. Han hadde anklaget Putin for korrupsjon.

2022: Styreformann **Ravil Maganov** i energigiganten Lukoil dør etter å ha falt ut av et vindu på et sykehus i Moskva. Han hadde vært kritisk til Russlands fullskalainvasjon av Ukraina.

Nyheter Krigen i Ukraina

Har bodd i Norge, ledet Putins nynazitropp, nå er han tatt

Han snakker flytende norsk og ledet en av Russlands mest beryktede militærgrupper. Nå er Yan Petrovskiy pågrepet i Finland.

Per Anders Johansen og Helene Skjeggstad

Petrovskiy er født i Russland, men flyttet til Norge som 16-åring da moren hans giftet seg. Han ble først kjent i Norge da han havnet på VGs forside i 2016. Sammen med gruppen Odins soldater patruljerte han gatene i Tønsberg.

Etter å ha blitt utvist fra Norge ble Petrovskiy en av lederne i en av de mest beryktede militære gruppene til Putin. Gruppen Rusich betegnes som både høyreekstrem, ultranasjonalistisk og nynazistisk. I Russland ble han ofte kalt Nordmannen.

Fredag ble Petrovskiy fremstilt for en domstol i Finland. Finsk politi krever at han holdes fengslet. Det skriver den finske TV-kanalen MTV3 og det russiske nyhetsbyrået Ria Novosti.

Jobbet tett med Wagner. Rusich-gruppen har jobbet tett med Wagner-gruppen og den russiske militære etterretningen GRU. Petrovskiy er dermed en av de mest fremtredende personene som er pågrepet i miljøet rundt Wagner-gruppen.

Han kjempet på russisk side i Ukraina 2014 og 2015. Etter å ha kommet tilbake til Norge ble han altså pågrepet og utvist i oktober 2016. Begrunnelsen var «grunnleggende nasjonale interesser».

Han deltok også i den russiske invasjonen av Ukraina. Aftenposten har tidligere dokumentert hvordan han var i østlige Ukraina i 2022. Hans avdeling fungerte blant annet som livvakt for en russisk politiker.

- Du kan ikke ta noen i live.

Finsk politi krever fortsatt fengsling av Petrovskiy «av hensyn til etterforskning med tanke på utvisning». Ukraina har krevd å få ham utlevert.

Årsaken er at Rusich-gruppen er mistenkt for å ha stått bak alvorlige krigsforbrytelser i Ukraina. På sosiale medier har gruppen tidligere oppfordret til å henrette ukrainske krigsfanger.

«Når det gjelder fanger: Du kan ikke ta noen i live», skrev Rusich i fjor sommer.

Petrovskiy står på EUs og USAs sanksjonsliste. Gruppen hans kjempet blant annet med en annen beryktet militær, som skal stå bak en rekke andre do-

⚡ Yan Petrovskiy viser frem svenske våpen som hans høyreekstremistiske russiske soldater hevdet å ha tatt i Ukraina.

Foto: Telegram/Rusish

kumenterte krigsforbrytelser i Ukraina.

I fjor sommer avslørte russiske videoer hvordan en ukrainsk soldat ble kastret og deretter drept av en russisk soldat.

Rusich-gruppen mente dette kunne forsvares. Begrunnelsen var at «Russland kjemper en krig mot hele verden».

«Hvis en russisk soldat velger å straffe en ukrainsk soldat med kastrering, så har han helvetes gode grunner til det», skrev gruppen.

Ber om støtte. Den kjente Wagner-assosierte kanalen Grey Zone oppfordret i dag til å støtte Petrovskiy. Samtidig rettet kanalen kritikk mot russiske myndigheter for ikke å gi ham nok hjelp.

Wagner-kanalen hevder at han ble arrestert i juli da han kom til Finland med sin kone, angivelig for å hjelpe henne med studiepapirer.

Det var i så fall en stor tabbe. På det tidspunktet var det vel kjent at han sto på sanksjonslistene til EU og USA, samt at Rusich-gruppen var under etterforskning i Ukraina.

Hvorfor dro han da til Finland i sommer?

- Det vet vi ikke. Kanskje han var bekymret for sin kone. Men selv om han var uforsiktig, er ikke det grunn til ikke å hjelpe ham, skriver Greyzone.

Petrovskiy og hans nynazistiske medsoldater har postert med blant annet norske og svenske våpen, som de hevdet å ha tatt som krigsbytte. Aftenposten har bedt Petrovskiy om kommentar, men har ennå ikke fått noe svar.